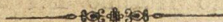

РЪКОВОДИТЕЛЪ

КА

ОСНОВНОТО УЧЕНИЕ.

ОТДѢЛЪ на „ЧИТАЛИЩЕ“

за учителитѣ, учителжитѣ, ученицитѣ и ученичкитѣ.

Учителскитѣ събори у Самоковската и Прѣславско-Варненската епархии.

Въ четиринаisetиятъ брой на листѣтъ си извѣстихми, че Екзархіята е поканила митрополититѣ да свикатъ съвки у епархіята си по единъ учителски съборъ. Изложенията на тия събори ще доваратъ голѣма полза нѣ само на духовното ни началство, което ги изискува, нѣ и на публиката. Ний ще се постараймъ да ги обнародваме сичкитѣ, и зафащаме днесъ отъ самоковската епархия, която първа се намѣри готова да испълни желанието на Екзархіята. Слѣдъ изложението на учителскитѣ съборъ отъ самоковската епархия, иде изложението на учителскитѣ съборъ отъ преславско-варненската епархия. Н. В. г. Симеонъ, преславско-варненскитѣ Митрополитѣ, още лани, на пристигванието у епархията си, постаралъ се е да събере учителски съборъ, който приелъ нѣкои мѣрки върху училищата на тая епархия. Колкото за тая годишното събрание на учителскитѣ съборъ, г. Симеонъ го отложилъ за по ната-

такъ, защото тая година распратилъ по епархията си по способнитѣ учители да извършітъ тия нѣща:

1. Да се намѣрѣтъ на испититѣ по селата;
2. Да се увѣрѣтъ дали сж се изпълнили мѣркитѣ зети отъ ланскіяте съборъ, и
3. Да кодканѣтъ селянитѣ да си уллучшѣтъ училищата и да си построѣтъ тамъ дѣто нѣма.

Ето изложенията отъ двѣтѣ епархii:

До Негово Высокопрѣосвященство
Господина Доситея Митрополита Самоковскаго.
Ваше Высокопрѣосвященство!

Съ настоящето си имаме честь да изявимъ на Ваше Высокопрѣосвященство, че споредъ екзархійското писмо отъ № 79 ный имаме засѣданія, които ся начнахъ на 25-ый Юлій отъ текущитѣ годинѣ, като ся отворихъ съ прочитаніето на това писмо, въ което ся заключавать седемьтѣ въпроса, прѣдложени отъ Езархiиѣтѣ чрѣзъ Ваше Высокопрѣосвященство. Слѣдъ прочитаніето на писмото Учителскіяте Епархiаленъ Соборъ въ Самоковскыте Епархiиѣ пристѣпи до избраніето на единъ прѣдсѣдатель и единъ кисаръ за по-лесно и удобно разисканіе на реченитѣ вопросы. И спорѣдъ вышегласіе избра ся за прѣдсѣдатель г-нъ Расолковъ, родомъ отъ сѣщитѣ епархiиѣ, макаръ и да е учитель отъ другъ епархiиѣ (Софійскытѣ); а за писаръ избра ся едностранно Капановъ, учитель отъ Самоковскытѣ нашѣ Епархiиѣ. Освѣнь това пріе ся по вышегласіе, щото и други учители, не отъ Самоковскытѣ Епархiиѣ, да ся допущать въ завѣданіята и да иматъ право да гласоподавать. —

За вопроса: « по кой начинъ и съ каквы срѣдства могатъ да ся распроспространѣтъ основнытѣ училища » Соборътъ си дава слѣдующето мнѣніе: Срѣдства за распространіе на основнытѣ училища по селата ся опрѣдѣли, щото селата, въ които ще има училище, самы да си го съградѣтъ; или нѣколко по-ближни малкы села, като ся соединѣтъ, да сградѣтъ самы едно училище. Тукъ ный зимаме во вниманіе само селата, като мыс-

лимъ, че въ градоветъ има вече училища основны или ще ся градятъ отъ епархіалній или казалискій ковчегъ. А срѣдства за постоянно поддържаніе на училищата по селата Соборътъ намѣри: 1) църковнытъ приходы; 2) други нѣкаквы общи приходы отъ недвижими имущества, ако ги има селото; 3) за всяко едно училище селянетъ да опрѣдѣлѣтъ еднѣ общѣ селскѣ нивѣ, коѣто вситѣ да обработватъ за въ ползѣ пакъ училищнѣ; 4) доброволны пожертвованія въ какво и да е; и 5) отъ всяко село да ся зима по еднѣ часть отъ земнытъ му произведенія, соразмѣрно на состояніето на всякого и на потрѣбнытъ разноска за училището. Собираніето на това послѣднѣото срѣдство да става отъ аазытъ съ священникътъ селскій или отъ казалискыятъ совѣтъ. —

При разискваніето на вторыятъ вопросъ: «*Какъ може да се улучши устроеніето на сщцествуйщытъ основны училища*» Соборътъ размысли слѣдующето: но поднапрѣдъ считаме за нужно да забѣлѣжимъ, че подъ думѣтъ устроеніе разбираме и сградѣтъ училищнѣ; за това си и даваме мнѣніето най-напрѣдъ за неѣ, на коѣто правилното съгражданье сѣщо има вліяніе върху успѣхътъ на училището, както и другытъ нарѣдбы и порядоци училищны.

Основнытъ училища, както и вообще вситѣ училища, трѣбва да ся градятъ по възможность, на високо мѣсто; зградата училищна да состои отъ еднѣ или отъ нѣколко стаи за ученицитѣ, ако селото може да поддържа повече отъ единъ учитель, съ величинѣ соразмѣрнѣ на числото на ученицитѣ; да има въ сградѣтъ сѣщо и жилище за учителятъ, и да е съ не малбѣтъ дворъ и съ градинѣ; училището да е надалечъ отъ гробища и отъ другы вредителны мѣстоположенія, както и да е отстранено отъ мѣста, въ които става шумъ. Ако въ училището на едно село стане нужда да ся учатъ дѣца отъ нѣколко другы села, то въ сградѣтъ на училището потрѣбно е да има и стаи за живѣянье на ученицитѣ отъ другытъ села. Накратко, за сградѣтъ на основнытъ училища трѣбва да ся даде единъ планъ отъ компетентны хора. И сега вече можемъ да кажемъ, че за да ся улучши устроеніето на основнытъ училища,

жакто по селата, така въ градоветъ, трѣбва тѣ да ся прѣправятъ, до колкото е възможно и гдѣто е нужно, и съ това да ся уприличятъ или приближатъ до поменхтыжтъ планъ.—

За третиятъ вопросъ: «*Каквы мѣрки могатъ да се земжтъ за да ся поставѣжтъ добры и способны учители и да ся контролируватъ.*» Соборътъ, послѣ дългы разискванія, намѣри за добро слѣдующето: За да ся поставятъ въ настоящето врѣмя, до колкото е възможно, добры и способны учители въ основнытъ училища, трѣбва всякъ единъ учитель въ основно училище да дойде въ епархіалныжтъ градъ, за да ся испита отъ учителитѣ на тойзи градъ. И който учитель ся покаже способенъ, да му ся даде свидѣтелство, подписано отъ учителитѣ и потвърдено съ общинскый печатъ; напротивъ, който учитель ся намѣри съвсѣмъ за неспособенъ да ся исключи отъ учителското званіе.¹⁾ Ако ли нѣкой отъ тѣзи послѣднитѣ може да ся приготови за достоенъ учитель, то повторително да ся приеме на испытъ и тогава да му ся даде окончателенъ приговоръ.— За приготоуленіе же на новы селскы учители трѣбва да ся зимать по едно или двѣ, или по повече, дѣца отъ селата, за да ся изучать въ градоветъ казалскы. Тѣзи дѣца или бждѣщи селскы учители да ся поддържатъ пакъ отъ селата, като живѣжтъ общо въ еднж особно за нихъ опрѣдѣленж къщж.— Контролираніето на вситѣ основны училища да става отъ единъ епархіаленъ ревизоръ. Въ селата да ся задължи оце и селскыятъ священникъ да нагледва училището, който отъ своіж странж да съобщава вървежтъ на училището на епархіалныятъ ревизоръ.—

За отговоръ на четвъртыятъ вопросъ: «*Каква програма е най прилична за нашитѣ основны училища*» Соборътъ прѣдставя слѣдующето: като се зе во вниманіе, щото единъ селскый ученикъ, като свърши ученіето си

---

¹⁾ Казва ся да ся испытывать основнытъ учители въ епархіалныятъ градъ, защото въ нѣкои казы учителитѣ не сж въ состояніе да извършіжтъ потрѣбныятъ испытъ, ако и да отговарять въ званіето си на мѣстнытъ нужды.

въ селото, и ако не може да продължава образованіето си въ пѣ-горно училище по градоветѣ, — да излѣзе изъ училището съ нѣщо по-цѣло и по-завършено образуваніе, то поради това ся пріе да ся свършва ученіето въ основнытѣ училища за четири години, като ся пріематъ ученици въ 7-тѣ години на възраста имъ.

Зоблѣжваніе: по селата, дѣто има само единъ учитель, а тѣй като онъ не може да работи съ повече отъ три отдѣленія, то за да може ученикътъ да свърши цѣль курсъ отъ основното училище, трѣбва всякъ 4-тѣ години да ся не пріематъ новы ученици; съ такъвъ начинъ единіятъ учитель всякога ще има три отдѣленія.

А за удобно продълженіе на ученіето изъ едно училище въ друго пріе ся да бѣди программата на основнытѣ училища еднаква, както въ селата, така и въ градоветѣ. И программата е слѣдующата: *въ първѣтъ години* ся изисква да ся запознае ученикътъ съ буквытѣ и да ги пиши, да прочита думы и да ги пиши; писанъето да бѣди на джскъ и на пляккъ; да собира и изважда умственно до 100; да научи отъ разказъ молитвытѣ: Во имя Отца, Святыи Боже, Слава Отцу, Прѣсвятая Троице, Отче Нашъ и Богородице Дѣво; да ся научи ученикътъ нѣщо отъ църковно и училищно пѣніе и отъ рисуваніе. *Во вторѣтъ години* да ся обучава ученикътъ на свободенъ прочетъ съ разумѣванъе на прочетеното; да ся упражнява въ писанъе на пляккъ, а пѣ-послѣ и на книгъ; ученикътъ да изучи умственно и писменно счисленіе съ двѣтъ първы дѣйствія до 1000; да научи отвѣнъ — безъ учебникъ молитвытѣ: Царю небесный, Достойно есть, Вѣрую, молитвытѣ училищны и молитвытѣ прѣдъ обѣдъ и послѣ обѣдъ; да ся упражнява въ черковно и училищно пѣніе и въ рисуваніе. *Въ третѣтъ години* ученикътъ ще има: прочетъ съ изучваніе на по-достѣпнытѣ за нѣго нѣща отъ Естествознатѣ Исторіѣ и отъ физическытѣ явленія, които ся срѣщатъ въ книгѣтъ, назначенѣ за прочетъ; краснописаніе; четири прости дѣйствія — умственно и писменно до 100,000; Славянскы прочетъ; краткы разказы отъ пѣ-главнытѣ событія изъ Старый и Новый Завѣтъ (безъ книгъ); кратко запознаваніе (безъ учебникъ), а въ

нѣчто и практическо обучение, отъ земледѣліе, скотоводство, овощарство, лозарство, пчеловодство; черковно и училищно пѣніе и рисуваніе. *Въ четвѣртѣтъ годинѣ* ученикътъ ще има: практическо запознаваніе съ частитѣ на рѣчѣтъ и писанье по диетовкѣ; повтореніе на изученото отъ числителницѣтъ и именованнитѣ числа; кратка священна исторія и краткъ катихизисъ съ учебникъ; продълженіе отъ Славянскый прочетъ; общи познанія отъ естественното землеописаніе, познаніе на държавитѣ въ Европѣ съ столичнитѣ имѣ градове и изучваніе на Европейскѣ Турціѣ; разказъ на пѣ-важнитѣ событія отъ Българскѣтъ Исторіѣ; продълженіе отъ земледѣліето и отъ другитѣ горѣказаны; продълженіе отъ Естественнѣтъ Исторіѣ и отъ физическитѣ явленія; цѣрковно и училищно пѣніе и рисуваніе. —

Въ отговоръ на петиятъ вопросъ: *«Кои учебници можѣтъ най-сполучно да се взвѣдѣтъ въ тѣхѣ,»* т. е. въ основнитѣ училища, удобрихъ ся слѣдующитѣ учебници, като най-добры за сега: въ продълженіе на *пѣрвѣтъ годинѣ* ученикътъ ще има за учебникъ 2-рѣ книжкѣ на «Бащинъ Языкъ» отъ 1-вѣ годинѣ; *во вторѣтъ годинѣ* учебникъ за прочетъ ся назначава «Бащинъ Языкъ» отъ 2-рѣ годинѣ или 1-ва Четеница отъ Цанева; учебници *за третѣтъ годинѣ* ся приѣхъ «Бащинъ Языкъ» отъ 3-тѣ годинѣ — за прочетъ и Часословъ отъ Манчева — за Славянскы прочетъ; *въ четвѣртѣтъ годинѣ* ученикътъ ще има за учебници «Священна Исторія» съкратенъ катихизисъ отъ Манчева. «Цѣрковно Пѣніе» отъ Данова — за Славянскый прочетъ, «Кратко Землеописаніе» отъ Груева — съ нѣкои опущенія и допълненія.

Забѣлѣжаніе: практическото запознаваніе съ частитѣ на рѣчѣтъ въ 4-тѣ годинѣ учителятъ да извърши безъ учебникъ.

Освѣнъ всичко това ученицитѣ да ся обучаватъ прѣзъ вситѣ четири години да составляватъ писменно учителскитѣ разказы, както и други разны писменны упражненія, зададени отъ учителятъ. Също и прѣзъ вситѣ четири години да ся упражняватъ въ гимнастикѣ.

За послѣднитѣ два въпроса — шестый и седмый —

Соборътъ има честь да прѣдстави слѣдующето: понеже подѣ думѣтъ «приуготовително училище» ся разбра, както и трѣбва да ся разбере, училището, което е между основнытъ и срѣднытъ или классны наши училища, и което състои обыкновенно отъ еднѣ годинѣ; и понеже Соборътъ присоедини това приуготовително училище до основното, като направи това послѣднѣото отъ четири години; то поради това отговорытъ за тѣзи два вопроса, Соборътъ мысли, ся заключавасть въ разисканытъ вече петъ вопроса.

Ваше Высокопрѣосвященство! Като си даваме тукѣ мнѣніето за основнытъ наши училища, и като познаваме грижитѣ и стараніята на Екзархіѣтъ ни за распространеніето на народното наше просвѣщеніе, имаме блаж надѣждѣ, че Екзархіята, слѣдѣ като урѣди основнытъ училища, ще обърне вниманіе и на нашитѣ, така наричаны, срѣдни или классны училища.

Учителскыятъ Епархіаленъ Соборъ въ Самоковскѣтъ Епархіѣ, като Ви принася сърдечнытъ си и глубоки почитанія, цѣлува святѣтъ Ви дѣсницѣ и основа на Ваше Высокопрѣосвященство смиренны духовны чада.

Самоковъ, 1874 Юлій 29.

Учительскый Епархіалный Соборъ:

В. З. Расолковъ.
Г. Н. Капановъ.
Ив. Я. Сичановъ.
Д. Я. Бисеровъ.
Ив. В. Соколовъ.
А. Г. Костеновъ.
Димитръ И. Чюковъ.
Христо С. Грынчаровъ.
Костантинъ Х. Пановъ.
Г. К. Келешевъ.
К. П. Бошулковъ.
А. С. Бисеринъ.
Д. Тонжоровъ.
Ц. Паневъ.
Спасъ А. Тумпаровъ.

УЧИТЕЛСКИЯТЪ СЪБОРЪ ВЪ ВАРНЕНСКО-ПРЕСЛАВСКАТА ЕПАРХІЯ.

Дневникъ І.

Днесъ на 12 Априлія 1873 г. въ който день бѣше назначено откриваніето на учителскіятъ съборъ, доподписаннитѣ ся събрахмы въ Митрополіята, дѣто станаха слѣдующитѣ:

1. Негово Высокопреосвященство, Преосвященнѣйшій Симеонъ, като видя, чи числото на събравшитѣ са учители отъ Варненско-Преславската Епархія е достаточнo, откри засѣданіята на Съборътъ съ една кратка рѣчь, въ която изложи както побудителнытъ причины за свикваніето на съборътъ, така и цѣльта му.

2. Прочетохася уполномощенитѣ писма на учителитѣ отъ разнитѣ градове и села.

3. Прочете ся начертаніето на уставътъ за селскитѣ училища, слѣдъ което ся пристѣпи къмъ разглѣжданіето на всяки членъ отдѣлно.

4. Слѣдъ дълго и всестранно разглѣждане на всякій членъ отдѣлно, удобрихася и ся пріеха въ това заседание 10 члена отъ Уставътъ.

5. Защото вече бѣше късно, рѣши ся да ся прекрати заседаніето и да ся възобнови довечера ч. по 8.

Шуменъ, 12 Априлія, 1873 г.

Варненско-Преславскій Симеонъ.

В. Друмевъ.

А. Кесяковъ.

Д. Константиновъ.

С. Б. Дербеевъ.

Т. Байчевъ

Ил. Блъсковъ.

М. Хр. Радославовъ учитель въ Ески Джумая.

Заради М. Н. Мустакова и Димитра

Недева М. Хр. Радославовъ.

Христо З. Груевъ учитель въ Котель.

Юрд. П. Н. Костовъ уч. въ Върбица.

Д. Станчевъ уч. въ Кюшенли и

Представитель на Х-Пазардикъ.

Н. И. Калипетровскій уч. въ Провадія.

Ив. Констанд. уч. въ Ени Пазаръ.

М. Н. Славчевъ уч. въ Арнауткюю.

Дневникъ II.

Съгласно съ дневникъ I не се събрахме въ определено време на засѣданіе, на което пристѣпихме къмъ разгледаніе на другитѣ членове отъ Уставътъ. Удобрѣна се и се прѣеха юще други 10 члена.

Шумень, 12 Априлія, 1873.

Дневникъ III.

На днешното засѣданіе продължи се разгледаніето на другитѣ членове отъ Уставътъ и се одобриха и прѣеха юще други 10 члена отъ него.

Шумень, 13 Априлія, 1873.

Дневникъ IV.

Въ това засѣданіе се разгледѣха и прѣеха юще 6 члена отъ Уставътъ слѣдъ което се пристѣпи къмъ разгледаніе программата на селскитѣ училища. Като се зе въ вниманіе на това чи селскитѣ училища трѣба да научватъ дѣтето да чете и да проумѣва четенъето, да писва правилно, да смѣта, да има познанія отъ Географія, Законъ Божій, Българска Исторія, опредѣли се курсътъ на сѣлскитѣ училища да бѣди 4 години, споредъ което се разпредѣлиха и потрѣбнитѣ за едно дѣте предмѣти на ученіето.

Шумень, 13 Априлія, 1873.

Дневникъ V.

Въ днешното засѣданіе се опредѣлиха часоветѣ, въ които учителитѣ сж длѣжни да се занимаватъ въ училището презъ училищната година, така сжщо се опредѣлиха и праздницитѣ които трѣбува да се празнуватъ презъ годината.

Въложи се на Г. Д. Р. Блъсковъ да направи разпредѣленіето на предмѣтитѣ за въ селскитѣ училища, който прѣе да го направи съ благодареніе.

Шумень, 14 Априлія 1873.

Дневникъ VI.

Въ настоящето засѣданіе се подложи на разглеж-

даніе программата на градскитѣ училища. Защото бѣше желателно щото программата на селскитѣ училища да бѣди приспособена на программата на главнитѣ градски училища породиха ся припирни. Потрѣбна бѣше да са направи программата на градскитѣ основни училища да бѣди еднаква съ селскитѣ училища. Г. Д. Констандиновъ заедно съ нѣкой отъ градскитѣ учители, настояваше щото программата на основнитѣ градски училища да бѣди по широка отъ программата на селскитѣ. Главниятѣ тѣхенъ опоннентъ бѣше Г. Илия Р. Блъсковъ. Обаче слѣдъ дълги припирни, сѣ пакъ не можи въ това засѣданіе да се дойде до какво годѣ рѣшеніе.

Шумень, 14 Априлія 1873.

Дневникъ VII.

Въ днешното засѣданіе продължиха ся преніята за програмата на градскитѣ основни и селски училища, но защото се пакъ не можеше да ся постигне общото съгласіе по този въпросъ предостави ся рѣшеніето му на вышегласіе. Вышегласіето пріе мнѣніето, поддържано отъ Г. Илия Р. Блъскова — споредъ което програмата на основнитѣ градски училища да бѣди еднаква съ программата на селскитѣ училища.

Слѣдъ това ся разглѣда, одобри и пріе программата на градскитѣ главни училища.

Шумень, 15 Априлія, 1873.

Дневникъ VIII.

Въ днешното засѣданіе прочете ся изработенійтъ уставъ и программа за селскитѣ училища и се подписа отъ присѣжтствующитѣ на съборътъ градски и селски учители.

Прочете ся и ся подписа и программата на градскитѣ главни училища.

Защото г. Д. Р. Блъсковъ не прѣдстави до днесъ разподѣленіето на предмѣтитѣ въ селскитѣ училища (за ежеднѣвнитѣ занятія) помоли ся г. Д. Констандиновъ да земе тойзи трудъ на себе си, което ся и пріе отъ господство му.

Слѣдъ сичко това Негово Высокопреосвященство

като обяви чи сборътъ си е свършилъ вече задаткътъ молитствува добри сетнини отъ този сборъ, като прибави, чи отъ усердіето и разумността на всичкитъ учители много зависи да даждъ добъръ плодъ трудоветъ на сборътъ, както и желаніята добъръ успѣхъ на училищата, които сж най яката основа на народната ни добротчина. Шумень, 16 Априлія, 1873.

ПРОГРАММА

НА ГРАДСКИТЪ ГЛАВНИ УЧИЛИЩА.

Градскитъ Главни училища състоятъ отъ 4 класа.

Въ I. Класъ ся преподава:

Бълг. Грамматика (до словосъчиненіето).

Славянска Грам. (до местоименіето).

Географія — Южнитъ и средни части на Европа.

Краснописаніе.

Аритметика (отъ дробитъ до отношеніята).

Рисованіе — разни предмѣти неорганически безъ сѣнка.

Всеобща Исторія — Старата,

Френски языкъ (свободенъ прочеть).

Турски языкъ (" ").

Въ II Класъ:

Българ. Грам. — Свършетъкъ.

Слав. Гр. — до Словосочененіето.

Пространенъ Катихизисъ, — до 10 членъ.

Географія — Севернитъ страни на Европа, цѣла Азія и Африка.

Аритметика — край.

Рисованіе — Изображеніе неорганически тѣла съ сѣнка.

Всеобща Исторія — Срѣдня.

Френски языкъ (до Глаголитъ).

Турски языкъ (" ").

Кратка Геометрія.

Българска Исторія — до Симеона.

Въ III Класъ.

Писменность (начало).

Географія (край и Козмографія).
Аритметика (повтареніе и коренитѣ, квадратъ и кубъ).
Рисованіе.
Всеобща Исторія (нова).
Българска Исторія — до край.
Френски (Граммат. прѣводъ Телемахъ, Олендорфъ.
Турска (Грам. и прѣводъ).
Славен. (Словосъчиненіе и прѣводъ).
Алгебра (до силитѣ).
Геометрія (цѣла, Планиметрия).
Физика (до Акустиката).
Естествена Исторія (до четвероножнитѣ и птицитѣ).
Катихизисъ — край.

Въ IV Класъ.

Писменность — (край).
Алгебра — (край).
Физика — (край).
Геометрія (край).
Естеств. Исторія (Зоологія (край).
Турски языкъ (преводъ, Грам., писма, и телеграфи).
Френски языкъ — (Граммат. Преводъ и Олендорфъ).
Рисованіе.
Диплографія.
Химія — Органическа и неорганическа.

Настоящата программа ся одобрява и приема отъ учителскійтъ съборъ за да ся въведе постепенно въ градскитѣ училища на Варненско-Прѣславската Епархія.

Шумень, 16 Априлія 1873.

УСТАВЪ

ЗА СЕЛСКИТЪ УЧИЛИЩА У ВАРНЕНСКО-ПРѢ-
СЛАВСКАТА ЕПАРХІЯ.

Членъ 1-ій. Съко село у Варненско-Прѣславската Епархія, трѣба да има училище.

Членъ 2-ій. Съкій селянинъ е задълженъ да си пра-

ща дѣцата въ училището презъ цѣлата селско-училищна година.

Заб. 1-а. Селско-училищната година ся опредѣли отъ девять мѣсяца, имянно: отъ 15 Септемврія до 15 Юнія.

Заб. 2-а. Възрастѣта на дѣцата при постѣпваніе въ училището трѣбва да е не по малко отъ 6 години и дѣцата да сж прѣдпазени отъ сипаница (хашладисани).

Членъ 3-й. Родителитѣ ся задѣлжаватъ хубаво да глѣдатъ щото дѣцата имъ винаги да отиватъ въ училището чистички.

Заб. Дѣте съ заразителни болести: като краста, сипаница, и др. не ся приема въ училището дору не оздравѣ добрѣ.

Членъ 4-й. На родителитѣ е забранено безъ врѣмя да зематъ дѣцата си отъ училището, освѣнь по нѣкои твърдѣ уважителни причини. Въ противетъ случай на родителитѣ ще ся налага наказаніе.

Членъ 5-й. Сѣкій селянинъ е задѣлженъ да ся отнася добрѣ съ учителитѣ винаги и сѣкадѣ. Ако ли нѣкой има нѣкакво си оплакваніе отъ учительтъ, трѣба да ся отнесе къмъ училищното Настоятелство.

Членъ 6-й. Никому не е позволено да отива въ училището и у врѣмя на преданіето да безпокои учительтъ за нѣкоя общественна или частна работа; така сжщо не е позволено никому отъ родителитѣ и други самъ да мѣмри или да біе въ училището нѣкого отъ ученицѣтъ. Ако ли има да ся оплаква отъ нѣкой ученикъ, трѣба слѣдъ преданіето да съобщава оплакваніето си на учительтъ.

Членъ 7-й. Селенитѣ сж задѣлжени да освобождаватъ учительтъ отъ селско-общественни работи, и най много отъ писарство и канцѣманлжкъ и да го оставятъ свободенъ въ извѣршваніето на учителскитѣ си длѣжности.

Членъ 8-й. Нѣматъ право селянитѣ да хващатъ или да изваждатъ учители безъ знаніето и одобреніето на епархійскійтъ Свѣтъ.

Членъ 9-й. Родителитѣ сж длѣжни да купуватъ потрѣбнитѣ на дѣцата си книги, както и сичко друго потрѣбно на единъ ученикъ въ училището.

ДЛЪЖНОСТИ НА УЧИЛИЩНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО.

Членъ 10-ий. Съко училище си има настоятелство, което състои отъ три члена и което ся избира годишно съ общо съгласіе.

Членъ 11-ий. Настоятелството е длъжно да ся грижи за доброто на училището, и два или поне единъ пътъ прѣвъ недѣлята да го посѣщава.

Членъ. 12-ий. Съка недѣля слѣдъ черква, настоятелството ся събира въ училищната стая, дѣто заедно съ учителтъ обсъжда за нуждитъ на училището.

Членъ 13-ий. Настоятелството е длъжно да подканя и съвѣтва селянитъ за да си пращатъ дѣцата рѣдовно и чистички въ училището.

Членъ 14-ий. Настоятелството е длъжно да иска отъ учителитъ въ края на сѣкій мѣсяцъ смѣтка: за успѣхитъ, повѣденіето и отсъствието на ученицитъ.

Членъ 15-ий. Настоятелството е длъжно да дава на учителитъ заплатата имъ на пълно, споредъ условіята сключени между дветъ страни.

Членъ 16-ий. Настоятелството е длъжно да ся грижи за уврѣменното удовлетвореніе на сичкитъ училищни нужди; а най повече, да купува потрѣбнитъ за училището книги, карти и други.

Членъ 17-ий. Настоятелството е длъжно да ся отнася добръ съ учителитъ.

Членъ 18-ий. Когато Настоятелството види за необходимо да освободи нѣкой учитель отъ длъжността му, трѣбва да му съобщава намѣреніето си единъ мѣсяцъ напрѣдъ, но прѣдварително да ся споразумѣе за това съ епархійскійтъ Съвѣтъ.

Членъ 19-ий. Настоятелството е длъжно да снабдява сиромашкитъ дѣца съ потрѣбнитъ имъ за въ училището: книги, пера, мастило и други за обща смѣтка.

Членъ 20-ий. Потрѣбнитъ за училището учебници продаватъ ся на ученицитъ отъ учителтъ за смѣтка на училището.

ДЛЪЖНОСТИ НА УЧИТЕЛИТЪ.

Членъ 21-ий. Който иска да учителствува по селата

у Варненско-Прѣславската Епархія, трѣба да има свидѣтелство, че е свѣршилъ въ едно отъ главнитѣ градски училища; или пакъ ако нѣма свидѣтелство, да дава испитъ отъ потрѣбнитѣ за въ селскитѣ училища прѣдмети.

Членъ 22-ий. Сѣкій учитель е длъженъ строго да изпълнява учителскитѣ си длъжности, винаги, рѣдовно на врѣмя да дохожда въ училището и въ опредѣленитѣ за заниманіе часове да не ся занимава съ друго, освѣнъ съ уроцитѣ.

Членъ 23-ий. Учителтъ е длъженъ ежедневно да бѣлежи въ особна книга успѣхитѣ на ученицитѣ, поведеніето и отсътствието имъ, а въ крайтъ на сѣкій мѣсяцъ да дава на училищното настоятелство обща смѣтка за това, а на сѣки три мѣсяца да съобщава чрезъ настоятелството си подобна смѣтка на епархійскійтъ Съвѣтъ.

Членъ. 24-ий. Учителтъ е длъженъ да ся грижи за доброто поведеніе на ученика, както въ училището, така и по вѣнъ.

Членъ 25-ий. Учителтъ е длъженъ да ся отнася съ ученицитѣ си винаги прилично, въ свѣтитѣ и мжмраніята да употрѣбява думи прилични, и въ наказаніята си да бѣди умѣренъ.

Членъ 26-ий. Учителтъ е длъженъ сѣка събота слѣдъ обѣдъ, да събира дѣцата въ училището единъ часъ прѣдъ вечернята, и да ги обучава на черковно пѣніе, а послѣ заедно съ тѣхъ да отива на вечерня. Така също въ Недѣля утрина, както и въ други празнични дни, длъженъ е учителтъ слѣдъ черква да събира ученицитѣ въ училището, дѣто да имъ разяснява нѣщо отъ Евангеліето.

Членъ 27-ий. Учителтъ е длъженъ срѣщо празникъ и въ празникъ, както срѣщо Недѣля да ходи въ черква.

Членъ 28-ий. Въ края на училищната година, учителтъ е длъженъ да прави испитъ на ученицитѣ.

Заб. Врѣмето на испитаніята ся опредѣлява отъ епархійскійтъ Съвѣтъ два мѣсяца на прѣдъ.

Членъ 29-ий. Безъ время учителтъ не можи да напуца училището.

Заб. Учителитѣ ся цѣнятъ (или хващатъ) за година — отъ 15-й Септемврія до 15 Септемврія идущата година.

Членъ 30-ий. Сѣкій учитель е длъженъ да има добро поведеніе и строго да пази учителското си достоинство винаги и на сѣкадѣ.

Членъ 31-ий. Учителитѣ когато има нужда да ся отдаледи въ занятно время отъ селото, трѣба да иска позволеніе отъ учил. Настоятелство.

Членъ 32-ий. Сѣкій учитель е задълженъ строго да постъпва съобразно съ настоящійтъ Уставъ.

Членъ 33-ий. Задължаватъ ся сичкитѣ учителіе да въведжтъ Общата Програма която ся изработи отъ сегашныйтъ учителскій Сѣборъ и да не употрѣбляватъ други учебници освѣнь опредѣленитѣ въ Программата.

Членъ 34-ий. Настоящій уставъ както и изработената програма може да ся измѣнжтъ само въ годишныя учителски сѣборъ.

Членъ 35-ий. За по добрыйтъ рѣдъ на училищата, опредѣлява ся сяка година да става учителскій сѣборъ. Свикваніето на този сѣборъ и врѣмето за свикваніето му опредѣлява ся и става отъ епархійскійтъ Сѣвѣтъ.

Членъ 36-ий. Селата ся съобщаватъ съ Митрополіята чрезъ градскитѣ общини въ които принадлежатъ.

ПРОГРАММА НА СЕЛСКИТѢ УЧИЛИЩА.

Цѣльта на селскитѣ училища е: да научи дѣтето да чете свободно и разумно, да пише колко годѣ правилно, да смѣта, да има общи познанія отъ Землеописание, Законъ Божій и отъ Бѣлг. Исторія. Затова ся опредѣлятъ въ селскитѣ училища слѣдующитѣ предмѣти:

Прочитъ, писмо, Св. Исторія, Бѣлг. Истор., Четритѣ дѣйствія и Имянованни числа отъ Числителницата, понятіе отъ Землеописание, Славянскій прочитъ, молитви, писменни упражненія, Общи познанія отъ Бѣлг. Грамматика, Краткій Катихизисъ и Черковно пѣніе.

За изучваніе на тѣзи предмѣти опредѣляватъ ся 4 години отъ които ся състои курсътъ на селскитѣ училища.

1-ва Година. Дѣцата ся учатъ: да познаватъ буквитѣ, да сричатъ, да пишатъ на главно буквитѣ, да прочитатъ колко да е и да писватъ цифри.

2-ра Година. Свободно прочитаніе, Краснописаніе, Писаніе числа, Писаніе думи и прѣдложенія по Диктовка.

3-та Година. Разбираніе и разказваніе прочетоното, Св. Исторія, Четыри Дѣйствія отъ Числит., Молитви на изустъ, Кратко Землеописаніе. Краснописаніе и Преписваніе на урокъ.

4-та Година. Общи познанія отъ Бѣлг. Грамматика, Бѣлг. Исторія, Повтаряніе 4-тѣ Дѣйствія и Имянованни Числа. Прочитъ отъ Славянски, Черковно Пѣніе, Катихизисъ, Краснописаніе, Новій Завѣтъ, Св. Исторія и Писменни упражненія.

Заб. По сѣщата программа слѣдватъ и градскитѣ основни училища.

ОПРѢДѢЛЕНІЕ НА ЧАСОВЕТѢ, въ които учителитѣ трѣба да ся занимаватъ въ училищата презъ цѣлата селско-училищна година.

Презъ Априлія до Септемрія.

Сутрина		Слѣдъ пладня	
Презъ Априлія.	отъ 1. до 4	отъ 7 до 10	
« Септемврія.	« 1 1/2 — 4 1/2	« 7 1/2 — 10 1/2	
« Октомврія.	« 2 — 5	« 8 — 11	
« Ноемврія.	« 3 — 6	« 8 — 11	
« Декемврія.	« 3 1/2 — 6 1/2	« 8 — 11	
« Януарія.	« 3 — 6	« 8 — 11	
« Февруарія.	« 2 — 5	« 8 — 11	
« Мартъ.	« 1 1/2 — 4 1/2	« 7 1/2 — 10 1/2	

РУКОВОДСТВА, които трѣба да ся употрѣбаватъ въ селскитѣ училища за I и II отдѣленіе: Бащинъ Языкъ (книжка II и III). Началенъ Прочитъ отъ Момчилова. Първа Четеница, — Цановъ. Букварь — Р. И. Блъсковъ. Букварь — Момчиловъ. Малка Читанка — Икономовъ. Малка Читанка — Михайловскій.

За III и IV отдѣленія: Пространна Читанка — Икономова. Втора Четеница — Данова. Българска Исторія — Манчова. Българска Исторія — Цанкова. Св. Ис-

торія — Геннадія. Малко Землеописаніе — Момчилово.
Кратка Географія — Груева. Катихизисъ.

ПРАЗДНИЦЫ, които трѣба да ся празнуватъ презъ
цѣлата година у селскитѣ училища.

Септемвр. 8 Малка Богородица, 14 Кръстьовдень.

Октомвр. 19 Иванъ Рылскій, 26 Димитровдень.

Ноемвр. 8 Архангеловдень, 21 Въведеніе.

Декемвр. 6 Никулдень, 25, 26, 27 Коляда.

Януар. 1 Сурваки, 6 Водокръщеніе, 7 Ивановъ день.

Февруар. 2 Срѣтеніе, Марта 25 Благовѣщеніе.

Април. 23 Гергевъ день, Маіа 11 Кирилъ и Методій.

Юнія 28 и 30 Петровъ день, Юлій 20 Илинъ день.

Августъ 6 Преображеніе, 15 Голѣма Богородица.

Още ся празнуватъ, Въскресеніе 6 деня (отъ
Великій четвъртъкъ до Свѣтлата Недѣля), Възнесеніе,
Свята Троица, всички Недѣли и сѣко село деньтъ на
своя Сборъ.

Настоящій Уставъ съ Программата изработена отъ
учителскій сборъ, пріе ся за руководство на сички у-
чилища у Варненско-Прѣславската Епархія.

Шумень, 16 Априлій 1874.